

Skvělý román Emmy Kausc cestuje prostorem i časem z Londýna přes Island až do hořící Kalifornie. Mladá autorka debutuje románem *Narušení děje*, který je výjimečný v mnoha ohledech. A potvrzuje letošní silnou pozici debutů v tuzemské literatuře.

České próze letos dominují debuty. Nadšení vzbudily *Letnice* Miroslava Hlaučka, zasloužené pozornosti se v poslední době dostává i *Poslednímu létu* Doroty Ambrožové a na sklonku prázdnin vydala svou prozaickou prvotinu *Narušení děje* také Emma Kausc. Četba této knihy nabízí velice intenzivní zážitek a zřetelně se vymyká z kontextu současných českých próz. Tím, jak pracuje s autofikcí i s dalšími výraznými motivy, vypravěčskou suverenitou a v neposlední řadě absencí teozovitosti. Díky tomu se o románu v literárních kruzích diskutuje jako o jedné z nejlepších knih, jaké u nás v poslední době vyšly.

Emma Kausc (vlastním jménem Michaela Kašparová) před osmi lety uspěla v Literární soutěži Františka Halase, díky čemuž vyšla o rok později její básnická prvotina *Cykly*. Jako motto čtenářsky náročné sbírky si zvolila citát Susan Sontag, v němž známá teoretička a esejistka tvrdila, že interpretovat znamená ochuzovat svět. S touto větou lze přistoupit i k románu *Narušení děje* o necelých třech stovkách stran, jež vydalo nakladatelství Host.

V prologu knihy popisuje autorka příběh Williama „Mole Mana“ Lyttla, který v sedmdesátých letech v Londýně vyhloubil pod vlastním domem rozsáhlé podzemí.

Přestože na první pohled souvisí toto vyprávění s následujícím dějem jen velmi volně, ve skutečnosti v něm autorka důmyslně naznačuje metodu, s níž se protagonistka románu, třicátnice Emma, vrhne do prozkoumávání vlastního života, jazyka i vztahů. A tak je to v knize s leccím: narace se rozlévá do mnoha směrů, některé části vypadají nesourodě, ale s přibývajícím stranami zjišťujeme, jak promyšlený tento debut je.

Emmino vyprávění se soustředí na smrt její matky Zuzany, československé emigrantky žijící v Londýně, která se podle protagonistky „až do své smrti nacházela v raně porevoluční Evropě“, v Británii nezapadla, nezapustila kořeny a zemřela na leukémii. Postupně však vyprávěčka přechází k reflexi svého vztahu s fotografkou Alyonou Shevchenko. Tato rozporuplná žena jednoho dne záhadně zmizí a uvrhne Emmu do spleti úvah o možnostech příběhu a o našem právu vyprávět o cizích životech. Tak jako William Lyttle poddoloval londýnskou čtvrť Hackney, pokouší se protagonistka svým vyprávěním spojícím až esejistické pasáže s naléhavě zprostředkovanými vzpomínkami najít cestu pod příběh, jež není s to plně uchopit či pochopit, ačkoli stála v jeho středu.

HLEDAT VÝRAZ

Psát o nějaké knize, že hledá jazyk či způsob vyjádření pro to, co ohledává, je většinou literárně-publicistické klišé. O *Narušení děje* to ale platí jako o málokterém jiném románu. Ve snaze co nejvíce se přiblížit Alyonině povaze, své roli v jejím životě, matčině vykořeněnosti, tomu, jak vnímáme čas, či k vlastnímu psaní Emma působí jako urputná intelektuálka. V tom, kam se její vyprávění ubere – a kam se vydá ona sama –, je však až překvapivě intuitivní a živelná.

Vyprávění přeskakuje v čase, zahrnuje množství odboček a retrospektiv. Jedna část je věnovaná fiktivním příběhům americké herečky Sary Allwood a spisovatele Johna Smithe, přičemž celkem dlouho není

Narušení děje a vláda debutů v Česku

Kryštof Eder
publicista

jasné, jak se tato linka napojí na hlavní tok románu a jestli vůbec.

Dalo by se právem namítnout, že některé odbočky jsou v románu poněkud navíc. Především v poslední třetině knihy už spolu s Emmou trochu šlapeme vodu. To však bohatě kompenzuje fatální atmosféra, již autorka nastoluje mimo jiné prostřednictvím živelných katastrof provázejících Emmino pátrání – od tajícího ledovce na Islandu až po požáry v Kalifornii, kam se Emma odebere, když se pátrání po její přítelkyni jeví jako bezpředmětné.

Autorka s těmito motivy pracuje zcela jinak, než jak jsme z tuzemské prózy zvyklí. V mnoha současných knihách ohledávajících přírodní katastrofy či klimatickou krizi se postavy bezvládně plouží po rozpálených ulicích a dokola čteme, jak strašné je jim vedro.

Emma Kausc však z přírodních pohrom nedělá téma. Nechává je pomalu nabírat sílu v pozadí, díky čemuž nakonec notně umocňují tíživé ladění románu. Podob-

ně neotřele zachází prozaička i s autobiografickými motivy. V nakladatelské anotaci se dočteme, že je *Narušení děje* autofikční – na rozdíl od mnohých současných prozaiků a prozaiček autorka plně využívá oba významy toho slova, tedy autobiografie i fikci.

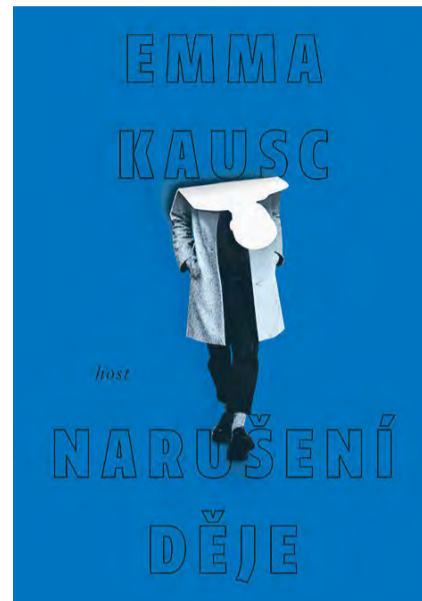
Vyprávěčka se sice jmenuje podle autorčina pseudonymu Emma a kniha je dedikovaná Alyoně a Johnovi, tedy dvěma postavám, s nimiž protagonistka v knize naváže vztah. Na druhou stranu je románová Emma třicátnice, ačkoli autorka se narodila v roce 1998. A i v případě mnoha dalších aspektů lze odhadovat, že budou spíše fiktivní. Emma Kausc nejspíš využívá některé motivy ze svého života, ale evidentně na nich nebazíruje. Především proto, že nepíše v první řadě o sobě a nepíše ani svůj příběh. Mnohem důležitější než protagonistka sama je to, co popisuje, k čemu všemu vyprávěním proniká a čeho se dotýká.

Zároveň je celkové vyznění knihy na míle vzdálené teozovitosti. Přestože posta-

Emma Kausc debutuje s románem *Narušení děje*, který na konci prázdnin vydalo nakladatelství Host.

FOTO: EDITA LIESSNER

vy místy vedou spíš disputace než rozhovory, není zrovna jednoduché určit, jaká jsou hlavní témata této prózy a co bychom si o nich měli myslet. To je rozhodně přednost *Narušení děje*. Kniha se nás nesnaží o ničem přesvědčit, spíš poskytuje podněty a nové perspektivy.

WITTGENSTEIN TO VĚDĚL

Jako jeden z refrénů se románem line věta „naše životy už nám nepřípadají jako příběhy“. Na jednom místě Emma v souvislosti se svou matkou píše: „Pokud se teď snažím minulost pojmenovat, je to jen z jediného důvodu. Přežila jsem nás.“ A jinde zase tvrdí, že „sžít se s vědomím, že Alyonin příběh pokračuje někde jinde“, byl „jediný scénář, s jakým bych se dokázala smířit“.

Role příběhu prostupuje celou knihou. Protagonistka zkoumá, kdy se příběh vymkne kontrole jedince, co se stane, je-li narušen dalším příběhem, kdo může vyprávět o jiném člověku a z jaké pozice tak činí...

Jenomže přes frekvenci, se kterou se slovo „příběh“ v knize vyskytuje (pokud mě fulltextové vyhledávání neklame, jedná se o necelé dvě stovky), a přes urputnost, s níž se Emma i John Smith vrhají do úvah o příbězích, román *Narušení děje* nestojí na příběhu. Ten se v knize spíš drolí, rozpadá, rozbíhá; u čtení nás však bezpečně udrží především vypravěčské schopnosti mladé autorky.

Emma Kausc má nesporný cit pro slovo a rytmus, umně spleťá několik vypravěčských linií a ve vhodné míře do Emmina příběhu začleňuje reflexivní pasáže, které jsou pozoruhodné samy o sobě.

Pravda, někdy je z nich cítit snaha blýsknout se zvukným jménem: „Věděli, že pro co nejsou slova, o tom se musí mlčet. (A najít jiný jazyk.) Věděl to už Wittgenstein.“

Takové věci se však debutům odpouštějí – a *Narušení děje* to lze odpustit také, i když se z kontextu debutů vymyká. Jedná se o knihu napsanou se suverenitou, jaká je v tuzemské próze málo vídaná i u titulů ostřílených prozaiků či prozaiček. ■